Халімончук Катерина Анатоліївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Теліщук Мирослава Миколаївна,
старший викладач кафедри економічної
політики та сталого розвитку;
Державний податковий університет

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СПОЖИВАННЯ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ

Війна в Україні кардинально змінила економічне життя країни, створивши безпрецедентні виклики для споживання та заощадження. Потреба в відбудові, що йшла паралельно з євроінтеграційними прагненнями, актуалізувала питання соціальної якості ще до війни. Зараз, на фоні руйнувань, відбудова України вимагає комплексної державної політики, збалансованої з людськими очікуваннями щодо добробуту. Це завдання ускладнюється браком ресурсів і необхідністю переорієнтації економіки.

Війна призвела до зниження доходів внаслідок втрати робочих місць, падіння зарплат, зростання безробіття. Інфляція, зумовлена зменшенням пропозиції товарів та послуг, девальвацією гривні, а також збільшенням витрат на оборону, створює тиск на споживчий бюджет населення. Обмежений доступ до ресурсів, перебої з електроенергією, водою, газом, а також нестача продуктів харчування на територіях з активними бойовими діями змушують населення адаптуватися до нових реалій. Тривога, страх, невизначеність майбутнього створюють стрес, який може впливати на споживчі рішення. Банки обмежили надання кредитів у зв'язку з невизначеністю економічної ситуації [3].

Наслідком повномасштабного вторгнення росії на територію України є значне зростання бідності. Фактичний показник прожиткового мінімуму та рівень бідності зріс на 6,3 відсоткових пункти, досягнувши 37,4%. Аналіз рівня бідності за типами домогосподарств демонструє, що домогосподарства без дітей мають вищий рівень бідності порівняно з домогосподарствами з дітьми. Це пов'язано зі значним відсотком пенсіонерських домогосподарств у цій групі. Найбільш вразливими до бідності є багатодітні сім'ї, де майже три чверті перебувають за межею бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму [3].

Українці переорієнтовуються на товари першої необхідності: продукти харчування, медичні товари, одяг. Відкладаються дорогі товари та послуги, такі як подорожі, розваги, новий одяг. Відмови від необов'язкових витрат, зменшення споживання енергії, шукання альтернатив дорогим товарам та послугам стали частиною повсякденного життя. Зростає попит на готівку для безпеки та швидкого реагування на надзвичайні ситуації. Нерухомість розглядається як

безпечний актив і засіб збереження капіталу. Зростає попит на сонячні батареї, генератори, економні електроприлади. Бюджетування, пошук дешевших товарів та послуг, використання соціальних допомог стали необхідними навичок виживання. Зростає рівень солідарності та підтримки між людьми [3].

Війна зумовили глибокі зміни у споживчій поведінці та стратегіях заощадження українців. Адаптаційні стратегії дозволяють населенню виживати і відновлюватися після війни. Важливою є роль держави у підтримці населення та економіки. Досвід війни може сприяти змінам у споживчих звичках і заощаджувальних моделях на довгий час [2].

Відновлення України потребує створення макроекономічного "вікна можливостей", пов'язаного з повоєнною реконструкцією, підвищенням продуктивності та макрофінансовою стійкістю. Це завдання середньо- та довгострокової перспективи, проте пошук можливостей відновлення потрібно починати вже сьогодні. Важливо враховувати пропозиції Світового банку щодо базових заходів державної політики, зокрема, щодо збереження та повоєнного відновлення соціальної сфери [2].

Війна підкреслила необхідність комплексного підходу до розбудови економіки та соціальної сфери України. Це вимагає активної ролі держави в підтримці населення та створенні умов для відновлення та зростання [1].

Збільшення мінімальної зарплати, перегляд та індексація зарплат у державному секторі, а також заохочення підприємств до підвищення заробітної плати для працівників допоможуть стимулювати споживчий попит та покращити добробут населення. Розширення програми соціальної допомоги, підвищення рівня виплат, запровадження нових соціальних програм, наприклад, допомоги молодим сім'ям, безробітним, ветеранам є необхідними для підтримки тих, хто найбільше постраждав від війни. Фінансові стимули, пільги, гранти для малого та середнього бізнесу, а також спрощення процедур отримання кредитів допоможуть відновити економічну діяльність та зберегти робочі місця [3].

Важливо забезпечити стабільність банківської системи, зміцнити її регулювання та прозорість, що підвищить довіру до фінансових інститутів та стимулюватиме заощадження. Заходи щодо стримування інфляції, такі як регулювання цін, контроль за курсом валют, та боротьба зі спекуляцією допоможуть стабілізувати ціни та зменшити негативний вплив на доходи населення [2].

Важливо навчати населення грамотному управлінню особистими фінансами, плануванню бюджету, ефективному заощадженню та інвестуванню. Проведення просвітницьких кампаній, роз'яснення різних видів інвестиційних інструментів, а також формування сприятливого середовища для інвестицій допоможуть стимулювати інвестиційну активність населення та економічне зростання.

Створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом спрощення процедур ведення бізнесу, надання податкових пільг, забезпечення прозорості та захисту інвестицій приваблюватиме інвестиції в українську економіку. Заходи

щодо захисту вітчизняних виробників від нечесної конкуренції, підтримка розвитку локального виробництва та стимулювання імпортозаміщення сприятимуть розширенню робочих місць та зміцненню економіки. Інвестиції в інфраструктуру, розвиток нових галузей, реалізація програм підтримки малого та середнього бізнесу сприятимуть створенню нових робочих місць та економічному зростанню [1].

Ефективна державна політика, спрямована на підтримку доходів населення, створення стабільного фінансового середовища, підвищення фінансової грамотності та стимулювання економічного розвитку, є ключовими факторами для відновлення економіки та покращення життєвого рівня населення. Завдяки злагодженій роботі держави та громадян України зможе подолати наслідки війни та розбудувати більш процвітаюче майбутнє [2].

Повне відновлення економіки після війни буде тривалим процесом, який вимагатиме зусиль від усього суспільства. Заощадження і інвестиції відіграватимуть ключову роль у відбудові країни. Україна має використати цей досвід для створення більш стійкої та ефективної економіки [2].

Війна має руйнівний вплив на економіку, що призводить до зниження споживання та заощаджень. Вона створює низку викликів для домогосподарств, підприємств та урядів, включаючи зниження доходів, невизначеність майбутнього, інфляцію та зниження довіри споживачів [1].

Щоб подолати дані виклики, потрібні стратегії адаптації. Для домогосподарств це означає скорочення дискреційних витрат, збільшення заощаджень і зміну споживчих звичок. Компанії зосередити увагу на підтримці ліквідності, скороченні виробництва й розробці нових ринкових стратегій. Уряди мають використовувати фіскальну та монетарну політику для запровадження соціальних пільг задля підтримки економіки та найбільш постраждалих домогосподарств і підприємств.

Отже, Реалізація цих стратегій адаптації має вирішальне значення для пом’якшення негативного впливу війни на споживання та заощадження. Це допомагає забезпечити постконфліктне економічне відновлення та зменшує довгостроковий економічний вплив війни.

Список використаних джерел

1. Пригара О. Ю., Ярош-Дмитренко Л. О. Стратегії адаптації бізнесу в турбулентному ринковому середовищі під час війни в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка.* 2023. Вип. 223. С. 108- 114.

2. Бурлай Т. В., Кострицяя В. І., Близнюк В. В., Левін Р. Я. Новітня політика соціальної якості ЄС: корисний досвід для повоєнного відновлення України. *Економічна теорія.* 2022. №3. С. 89-119.

3. Шишкін В. С. Зміни рівня та структури доходів домогосподарств Україні під впливом повномасштабної війни. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 62. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4018